

de viejo es poca? / Y por la calle me coca / como mona: *estriparélo!*» en el nostre Guillem de Castro (Rivad. XLIII, 380c). Tal com hi ha *estrapar* en cat., com a forma secundària d'*estregar*, també troben un ast. *estrapar(se)* (Vigón, Rato) i un *estrapallarse* 5 «aplastarse al caer de lo alto» (Rato), on pot haver actuat la influència de *trapo* i *estrapajar*. — 7 El P. Sarmiento c. 1740 sol emprar un substantiu *estripo* amb el sentit de «tronco de arbolito», «aqueu en que se injiere un esqueje (de peral)» (Cat. V. Gall., 93v, 124v15, 144r), en part com a mot cast., de l'ús local cast. de Galícia, a la traça, però també pròpiament gall. *estripo* i *estripero* (152v), i a Pontevedra *estripo* «pino albar y negral que sirve para injertos». — 8 Ja en el llenguatge de Rabelais, tan carregat de vells arcaïsmes provincials del SO.: «lorsque *Tripet* fut *estripé*» referint-se al fet que descriu d'aqueixa manera: «luy tailla d'un coup l'estomac, le colon et la moytié du foye, dont tomba par terre, et, tombant, rendit plus de quatre potées de suppes, et l'ame, meslée parmy les soupes» (*Gargantua*, §§ 43, 35, ed. 353, 311): però no oblidem que sota la pell d'aqueix gras barrilaire hi havia un dels metges més hàbils i erudits del seu temps a Europa, i el més carregat de dites vives i tradicionals. — 25 9 En cast., cf. «*avellere* es quitar y sacar y *destirpar*», «*averuncare* --- significa sacar y *destirpar*» en el Vocab. llatí-cast. d'Alonso de Palencia de 1490 (38b), cosa que ja s'acosta al sentit del cast. *destirpar*; anàlogament *destirpa* y *somueve* en Juan de 30 Mena († 1456).

Tripaldina, pedra engastada en un anell, en inv. de c. 1460 [DAg.]: està per *crepaldina*, veg. *grapaldina/crepaudina* (de GRIPAU, IV, 663b4-18), però més que 35 contaminació de *tripa* hi deu haver mera falta de lectura t- per c- *Tripanelles*, V. *trepan* (TREPARE) *Tripanosoma*, *tripanosomiasi*, V. *trepar* *Tripartit*, V. *partir* (PART)+*tres* *Triper*, *triperia*, V. *tripa* *Tripètal*, V. *pètal* *Tripipoc*, V. *trep* (TREPARE) *Triplà*, 40 V. *pla+tres* *Triple*, *triplet*, *-eta*, *triplica*, *triplicar*, *-cació*, *-cadura*, *-cat*, *triplicitat*, *triplita*, *triplopia*, V. *tres* *Tripó*, V. *tres* *Tripode*, V. *trespeu* (TRES) *Tripot*, *tripotatge*, V. *tripa*

TRIPTIC, pres del gr. *τρίπτυχος* 'triple', compost de *τρίς* 'tres vegades' i *πύχη* 'plec'. □ 1.^a doc.: Lab., c. 1900; 1911, Vogel. Amb *δίς* 'dues vegades': *diptic*.

TRIPUDI, pres del ll. *tripudium* 'dansa solemne'. 50

Tripulació, *tripulant*, *tripular*, V. n. 2 a TRESPOL *Tripussat*, *triput*, V. *tripa* *Triquejar*, V. *trinquet* +*Triquell* 'mena de llentiscle', V. n. a *tàrrec* *Triquer*, *trinquet*, V. *trinquet* *Triquiasi*, *triquina*, *triquinós*, 55 *triquinosi*, V. *tres* *Triquitrac*, V. *traca* *Tirrem*, V. *rem+tres* *Tris*, V. *traca* *Trisacàrid*, V. *sucre+tres* *Trisagi*, V. *bagiògraf+tres* *Triscar*, V. *trescar* *Trisecar*, *trisecció*, *triselector*, V. *segar* +*Trisella* 'cordill del cap de la xurriaca' (ho diria algú a Bna., AMAL- 60

cover, BDLC XI, 309): si no hi hagué confusió és alteració de *frisella* (FARITZELA) per obra de *tralla* (TREURE) *Trisella*, *-llar*, V. *tragella* (TREURE) *Trisillab*, V. *sillaba+tres*

TRISME, pres del gr. *τρισμός* 'xiscles', derivat de *τρίζω* 'jo xiscló'. □ 1.^a doc.: 1868, SLitCosta.

Trisolcat, V. *solc+tres* *Trisparis*, V. *parot* *Trispol*, V. *trespol* *Trissa*, V. *drissar* *Trissar* 'esmicolar', V. *trit* (TRITURAR)

TRIST, del ll. TRĪSTUS, -A, -UM, variant vulgar del ll. clàssic TRĪSTIS 'sever', 'trist'. □ 1.^a doc.: fi S. XIII: Lull, Cerverí.

«Aquell agró -- no volc pescar, e stave riba d'aquell stany, tot *trist*», Lull (*Merav.*, NCL. II, 11). També es troba en Lull, repetidament, la forma femenina *trista*: «més és temut senyor terrenal per justícia, que'l Déu celestial; desonrat, menyspreat són per aquells qui a mi són desobedients: *trista* és ma ànima, qui'ls veu anar per carteres per les quals van a perdurables turmens», *Blanq.* (NCL. I, 211.19), i veg. infra la cita de *tristicia*, -or. El matis llatí de 'sever' (més que 'trist, afligit') es manté sovint encara en cat. ant.: «cara *trist*' ab iratz oylls - no sofer qu'om dia / mal ---», romana i amonesta Cerverí a la seva amada Sobrepreitz, que ha de viure entre gent estranyes (V. comentari a la meua ed. 4/95, v. 26).

En llatí normal aquest mot tenia la forma TRĪSTIS amb terminació igual per al masculí i el femení, però una variant TRĪSTUS, -A, -UM aparegué en llatí vulgar, que es troba ja en inscripcions antigues i és desaprovada a l'*Appendix Probi*. És d'aquesta que ve el mot en la major part de les llengües romàniques, no sols el català sinó també l'oc. ant i mod. *trist/trista* («Mielhz-de-domna --- Richautz --- s'en volia partir de leis; e ella en fo *trista* e merrida ---» en la història de R. de Berbeizilh, princ. S. XIII, Appel, *Cbr.*, 122d22), el roms. *trist*, *-tă*, l'it. *tristo*, *-ta*, que és ja la forma de Dante i Boccaccio; només el cast. i port. *triste*, mantingueren la forma clàssica (en francès és mot savi).

La forma *trist*, *-ta*, és també la que es troba en Jnot. 45 Martorell: responent al comiat del Comte de Varoic, que se'n va a Terra Santa: «O *trista* de mi —dix la adolorida Comtessa— e serà veritat, senyor, la vostra partida que façau sens mi?» (§ 3, Ag. I, 15); és també la forma usada en el *Procés de les Olives*, el *Somni de Joan*, i en molts altres textos medievals, entre ells Jordi de Sant Jordi: «Desert d'amics, de béns e de senyor / --- / no vull algú que de mé s'aça cura, / e só guardar en dos ferrats, e pres, / de què-n fan grat a ma *trista* ventura». Fou constant en la història de la llengua; freqüent també, femení i masculí, en la cançó popular. V. la cita d'aquest, que he donat a *temple*, amb femení *trista*.¹ En els escr. Renaix.: «veus *tristes* de la fossa - veus dolces del bressol / ---», *Atl.* v, 3b.

DERIV.: *Tristança*, hapax poètic de Lull, segons sembla calcant l'it. ant. *tristanza* (Jacopone da Todí,